

Değer Kaybı Tazminatının Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortası Kapsamı Dışına Çıkarılmasının Hukuki Sonuçları

Legal Consequences of Exclusion of Depreciation Compensation From the Scope of Optional Liability Insurance for Motor Vehicles

Safa Murat Tekin

ÖZ

Uygulamada, Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortası kapsamında yer alan değer kaybı tazminatının poliçeye koyulan özel bir şartla teminat dışına çıkarıldığı görülmektedir. Poliçeye eklenen özel şart, sigorta ettiren ve zarar görenin haklarını etkileyebilecek niteliktedir. Nitekim poliçede bu yönde özel şart bulunması halinde, Yargıtay zarar görenin sigortacıdan değer kaybı tazminatı alamayacağını kabul etmektedir. Ancak Sigorta Tahkim Komisyonu itiraz hakemlerinin Yargıtay kararlarının aksi yönünde kesin kararları da bulunmaktadır. Birbiriyle çelişen yargı kararları hukuki güvenirliliği zedeleyecek niteliktedir. Bu çalışma, poliçeye eklenen özel şartın sigorta ettiren ve zarar görene etkilerini ortaya koymayı ve çelişkili kararlar nedeniyle ortaya çıkan belirsizliğe ilişkin çözüm getirmeyi amaçlamaktadır.

Çalışmada öncelikle, değer kaybı tazminatı kısaca açıklanmıştır. Sonrasında değer kaybı tazminatının Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortası koruması kapsamı dışına çıkarılmasına ilişkin özel şartın geçerli olup olmadığı değerlendirilmiştir. Daha sonra söz konusu özel şartın sigorta ettirene ve zarar görene karşı ileri sürülüp sürülemeyeceği ayrı ayrı ele alınmıştır. Son olarak, zarar görene değer kaybı tazminatı ödemek zorunda kalan sigortacının, sigorta ettirene rücu imkânı incelenmiştir. Bu kapsamda, genel hükümlerden yola çıkarak, sigortacının rücu hakkının halefiyet ilkesinden kaynaklandığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İhtiyari mali mesuliyet sigortası, Değer kaybı, Aydınlatma yükümlülüğü, Rücu, Halefiyet.

* Arş. Gör. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ali Fuad Başgil Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuk Anabilim Dalı, safamurat.tekin@omu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0975-4939.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Safa Murat Tekin

E-posta/E-mail: safamurat.tekin@omu.edu.tr

Geliş Tarihi/Received: 07.05.2025

Kabul Tarihi/Accepted: 16.06.2025

ABSTRACT

In practice, it is seen that the depreciation compensation included in the Optional Liability Insurance for Motor Vehicles is excluded from the coverage by a special clause included in the policy. The special condition added to the policy may affect the rights of the insured and the injured party. When there is a special clause as said in the policy, the Supreme Court accepts that the injured party cannot receive compensation for depreciation from the insurer. However, there are also definitive decisions of the objection arbitrators of the Insurance Arbitration Commission that are contrary to the decisions of the Supreme Court. Conflicting judicial decisions undermine legal reliability. This study aims to reveal the effects of the special clause added to the policy on the insured and the injured party and to provide solutions to the uncertainty arising from conflicting decisions.

First, the study briefly explains compensation for depreciation. Afterward, the validity of the special clause regarding the exclusion of depreciation compensation from the scope of the Optional Liability Insurance for Motor Vehicles protection is evaluated. Later, whether the special clause in question can be asserted against the insured and the injured party is discussed separately. Finally, the recourse of the insurer, who had to pay depreciation compensation to the injured party, against the insured has been examined. In this context, based on general provisions, it has been concluded that the insurer's right of recourse arises from the principle of subrogation.

Keywords: Optional liability insurance for motor vehicles, Depreciation, Disclosure obligation, Recourse, Subrogation.

GİRİŞ

Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (ZMMS)¹, motorlu aracın karayolunda işletilmesi sırasında bir zararın doğmasına yol açan araç işletenin zarar görenlere karşı sorumluluğunun belirli limitler kapsamında karşılanması amacıyla kurulur². 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun (KTK) 91/1. maddesine göre, motorlu araç işleteni sayılan kişilerin ZMMS yaptırmaları zorunludur. ZMMS ile sağlanan koruma, sigorta ettirenin³ üçüncü bir kişiye vereceği zararlardan kaynaklanan taleplerdir. ZMMS, sigorta ettirenin sorumluluğunu teminat altına aldığı için niteliği itibarıyla pasif sigortası hükmündedir⁴. ZMMS'ye uygulamada "trafik sigortası" da denilmektedir.

- 1 ZMMS'ye ilişkin ilk çalışmalardan birisi İngiltere'de 1930 senesinde hükümete önerilen Road Traffic Act of 1930 tasarısıdır. Söz konusu tasarıda sadece bedensel zararları koruyan, eşyaya gelen zararlara ilişkin koruma içermeyen zorunlu sigorta uygulaması önerilmiştir. Detaylı bilgi için bkz. Francis Deak, 'Compulsory Liability Insurance Under The British Road Traffic Acts of 1930 and 1934' (1936) 3(4) Law and Contemporary Problems 565, 566.
- 2 Seyyid Hasan Öztürk, 'Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası' iç Mustafa Topaloğlu ve Mutlu Dinç (edr), *Sigorta Davaları* (Seçkin Yayınları 2022) 1036; Ahmet Çelik, *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu* (3. Baskı, Seçkin Yayınları 2021) 833.
- 3 Çalışma boyunca sigorta ettirenin aynı zamanda sigortalı olduğu kabul edilmiş ve her iki terimi karşılamak üzere "sigorta ettiren" ifadesi kullanılmıştır. Sigortalının, sigorta ettirenden farklı bir kişi olmasının önem taşıdığı durumlar özellikle belirtilerek, bu durumlarda ayrıca ve özellikle "sigortalı" ifadesi kullanılmıştır.
- 4 Şaban Kayhan, 'Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasında (ZMMS = Trafik Sigortası) Sigorta Ettirenin Kendi Tam Kusuru ile Vefatı Halinde Mirasçılardan Üçüncü Kişi Sıfatıyla Müteveffanın Sigortacısına Başvuruları Durumuna İlişkin Hukuki Düşünceler' (2016) 22(1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 251, 254; Ülgen Aslan Düzgün, 'Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı' (2013) 29(3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 189, 191.

Kara Araçları Kasko Sigortası (KASKO), taraflardan birinin prim ödeme, diğer tarafın ise sözleşmeye konu araç için sigorta koruması sağlama, yani geleceğe yönelik birtakım rizikoların öngörülen süre zarfında gerçekleşmesi ihtimalinde tazminat ödeme borcu altına girdiği sözleşmedir. KASKO, rizikonun gerçekleşmesi sonucunda sigorta ettirenin malvarlığı değeri olan araçta meydana gelen zararın giderilmesi esasına dayandığı için niteliği itibarıyla mal sigortasıdır⁵.

Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Mesuliyet Sigortası (İMMS), poliçede gösterilen aracın kullanılmasından doğan ve KTK ile genel hükümlere göre aracın işletenine düşen hukuki sorumluluğun ZMMS hadlerinin üzerinde kalan kısmına ilişkin belirlenen limitte koruma sağlayan sigortadır. İMMS, sigorta ettirenin sorumluluğunu teminat altına aldığı için niteliği itibarıyla pasifin sigortası hükmündedir⁶. Ancak ZMMS'nin aksine, İMMS'nin yaptırılması sigorta ettirenin tercihine bırakılmıştır; ihtiyaridir.

ZMMS ve İMMS'nin amacı, trafik kazaları neticesinde üçüncü kişilerin uğrayacağı zararların kolayca temin edilmesi ve zarara sebep olup zarardan sorumlu olan motorlu araç işleteninin ekonomik anlamda korunmasıdır. ZMMS'de zarar gören üçüncü kişiyi koruma amacı, diğer amaca nazaran daha ağır basmaktadır⁷. Ancak İMMS'de zarar gören üçüncü kişiyi koruma amacı sınırlı olup, ikinci planda kalmaktadır. İki sigorta arasındaki bu fark nedeniyle ZMMS'nin sosyal bir amaca sahip olduğu, İMMS'nin ise olmadığı söylenebilir⁸.

İMMS, genellikle⁹ KASKO poliçesine eklenerek sağlanan bir sigorta korumasıdır. KASKO içerisine İMMS'nin dahil edilip edilmediği ve edilmişse sigortacının sorumlu olduğu limit KASKO poliçesinin ön yüzüne açıkça yazılır. İMMS'ye ilişkin şartlar, genellikle, KASKO poliçesinde yer alan özel şartlar arasında ayrı bir özel şart (kloz) olarak düzenlenir. Uygulamada bu özel şartın içeriğine, değer kaybı tazminatının belirli bir miktara/orana kadar ödenebileceği ya da hiç ödenmeyeceğinin yazıldığı görülmektedir.

KASKO poliçesinde yer alan İMMS'ye ilişkin özel şartta *“her türlü değer kaybı ve kazanç kaybı talepleri teminat haricidir”* gibi bir ifadenin bulunması, değer kaybı tazminatının sigorta koruması kapsamından çıkarıldığını gösterir. Poliçeye yazılan bu ifade hukuki uyumsuzlukların doğmasına sebep olmuş ve uyumsuzluklar yargıya intikal etmiştir. Poliçeye eklenen söz konusu özel şartın uygulanmasına ilişkin birbiriyle çelişkili yargı kararları verilmektedir. Bu durum hukuki güvenirliliği zedeleyecek niteliktedir.

5 Emine Yazıcıoğlu ve Zehra Şeker Ögüz, *Sigorta Hukuku* (3. Baskı, Filiz Kitapevi 2020) 84; Mustafa Çeker, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku* (25. Baskı, Karahan Kitapevi 2021) 22 vd; Ali Bozer, *Sigorta Hukuku Genel Hükümler-Bazı Sigorta Türleri* (2. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını 2009) 43; İnci Deniz Kaner, *Sigorta Hukuku* (4. Baskı, Filiz Kitapevi 2021) 37; Mertol Can, *Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı Cilt I* (Adalet Yayınevi 2018) 33.

6 Düzgün (n 4) 191; Kayıhan (n 4) 254.

7 Kayıhan (n 4) 254; Sinan Misili, 'Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası' (2017) (133) Türkiye Barolar Birliği Dergisi 577, 580.

8 Düzgün (n 4) 195.

9 İMMS koruması, ZMMS'ye eklenerek de sağlanmaktadır.

I. DEĞER KAYBI

Değer kaybı, ZMMS ya da İMMS genel şartlarında tanımlanmamıştır. Bununla birlikte ZMMS genel şartlarının A.5. maddesinde¹⁰, zarar gören araçta meydana gelen değer kaybının maddi zarar kapsamında olduğu açıkça belirtilmiştir. Değer kaybı ve araçta meydana gelen hasar bir sebep-sonuç ilişkisi içerisinde¹¹. Yani değer kaybı, bir hasarın meydana gelmesi neticesinde ortaya çıkabilir. Ancak her hasarın, değer kaybı oluşmasına sebep olacağı söylenemez.

Değer kaybı, kazaya karışan bir aracın kazadan önceki ikinci el piyasa fiyatı ile kazadan sonraki ikinci el piyasa fiyatı arasındaki olumsuz farktır¹². Öğretide, kaza yapan aracın ikinci el fiyatındaki değişimin sebepleri olarak; araç onarılmasına rağmen gizli kalmış bir hasarın varlığına dair endişe, hasara uğramış aracı alma hususunda ortaya çıkan isteksizlik ve araç onarılmasına rağmen satışının zorlaşması gibi hususlar gösterilmiştir¹³. Değer kaybına ilişkin yapılan farklı tanımlarda genellikle bu hususlara yer verildiği görülmektedir¹⁴.

Değer kaybı tazminatı ödenmesinin nedeni, kaza sonucunda hasar görmüş aracın piyasa fiyatında meydana gelen nesnel azalmayı telafi etmektir¹⁵. Ancak değer kaybı oluştuğunun kabul edilebilmesi için aracın satılması ya da araç sahibinde aracı satma iradesinin bulunmasına gerek yoktur. Araç sahibi isterse aracını yıllarca kullanmaya devam edebilir. Bu durum değer kaybının yaşanmadığı anlamına gelmez.

Alman öğreti ve uygulamasında değer kaybı, teknik değer kaybı ve ticari değer kaybı olmak üzere ikiye ayrılarak sınıflandırılmıştır. Teknik değer kaybı, kaza yapan araçtaki hasarın, tüm onarımlara ve çabalara rağmen mükemmel bir biçimde tamir edilememesi nedeniyle ortaya çıkan maddi zarardır¹⁶. Ticari değer kaybı ise kaza yapan araç mükemmel bir şekilde onarılmış olmasına rağmen, aracın kazasız emsallerine göre daha düşük fiyata satılması nedeniyle ortaya çıkan maddi zarardır¹⁷. Kanaatimizce, Alman öğretisinde yapılan bu ayrımın değer kaybının belirlenmesi ya da hesaplanmasında pratik açıdan sorun çözücü veya çözümü kolaylaştırıcı bir etkisi bulunmamaktadır.

10 ZMMS genel şartları için bkz. <<https://mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=20752&mevzuatTur=Tebliğ&mevzuatTertip=5>> Erişim Tarihi 6 Haziran 2025.

11 Ececan Çorbacioğlu Aydoğmuş, *Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Kapsamında Değer Kaybının Tespiti* (Yetkin Yayıncılık 2023) 181.

12 Erdost Balcı, Hakan Tokbaş ve İsmet Demirağ, *Sorularla Araç Değer Kaybı* (Aristo Yayınevi 2017) 23.

13 Çorbacioğlu Aydoğmuş (n 11) 209.

14 Alman hukukunda değer kaybının farklı tanımları hakkında bkz. Çorbacioğlu Aydoğmuş (n 11) 208 vd.

15 Çorbacioğlu Aydoğmuş (n 11) 222. Öğretide, değer kaybının psikolojik bir durum olduğu da ileri sürülmüştür. Bu görüş hakkında detaylı bilgi için bkz. Çorbacioğlu Aydoğmuş (n 11) 220 vd. Yargıtay kararlarında değer kaybı, araçta oluşan gerçek zarar kapsamında değerlendirilmektedir. "... Kaza sebebiyle araçta oluşan değer kaybı da gerçek zarar kapsamındadır. Bu sebeple davalı trafik sigortacısının değer kaybı zararından da sorumlu tutulması gerekir." Bkz. Yargıtay 17 HD, E 2013/12905 K 2013/12981, 26.09.2013, <www.lexpera.com.tr> Erişim Tarihi 06.06.2025.

16 Rüdiger Balke, Oliver Just, Gesine Reisert and Philipp Schulz-Merkel, *Regulierung von Verkehrsunfällen* (2. Edition, Nomos Verlagsgesellschaft 2021) 493; Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt II* (On İki Levha Yayıncılık 2016) 99.

17 Balke, Just, Reisert und Schulz-Merkel (n 16) 497; Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt II* (n 16) 99 vd.

Hukukumuzda değer kaybının ortaya çıkış ihtimallerinden ziyade hesaplanması üzerine yoğunlaşmıştır. Değer kaybı, ZMMS genel şartları Ek 1'de yer alan esaslara göre sigorta eksperleri tarafından tespit edilir. Değer kaybı tazminatının hesaplanabilmesi için araçlar otomobil, taksi, minibüs, otobüs gibi farklı gruplara ayrılmıştır. Araçların gruplarına göre farklı oranlarda piyasa rayiç değeri katsayısı ile kullanılmışlık düzeyi katsayısı ortaya koyulmuştur. Ayrıca aracın hasar gören parçasına göre parça değişim katsayısı veya onarım katsayısı ile boyanan parçasına göre boya katsayısı oransal olarak belirlenmiştir. Bu oranlar kullanılarak aracın hasar katsayısını belirlemeye yönelik bir formül oluşturulmuştur. Formül sayesinde bulunan hasar katsayısı esas alınarak, hasara uğrayan parçalar katsayısı hesaplanmaktadır. Son olarak aracın ticari veya kiralık olmasına, hasar geçmişine ya da kilometresine göre bir genel değerlendirme katsayısı belirlenmiştir. Tüm bu oranların belirlenmesi üzerine aracın piyasa değeri, rayiç değer katsayısı, kullanılmışlık düzeyi katsayısı, hasara uğrayan parçalar katsayısı ve genel değerlendirme katsayısının birbiri ile çarpımının sonucu araçta oluşan değer kaybını ortaya koyar.

II. DEĞER KAYBININ İMMS KORUMASI KAPSAMINDAN ÇIKARILMASI

A. GENEL OLARAK

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun (SK) 11/1. maddesine göre sigorta sözleşmelerinin ana muhtevası, Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu (SEDDK)¹⁸ tarafından onaylanan ve sigorta şirketlerince aynı şekilde uygulanacak olan genel şartlara uygun olarak düzenlenir. Sigorta genel şartları, tek tek rizikolar ve sözleşmeler dikkate alınmaksızın, gelecekte belli bir sigorta dalında yapılacak tüm sözleşmelerin içeriğine temel oluşturmak üzere önceden belirlenen kayıtlardır¹⁹. Tarafların hak ve yükümlülükleri, sorumluluğun ölçüleri ve ödenecek tazminatın ne şekilde hesaplanacağı sigorta genel şartlarıyla ortaya koyulur. Sigorta genel şartları, sigorta poliçesi aracılığıyla sigorta sözleşmesine dahil edilir ve sözleşmenin temel içeriğini meydana getirir. ZMMS ve İMMS'ye ilişkin ayrı ayrı genel şartlar bulunmaktadır.

ZMMS genel şartlarında sigorta kapsamına giren teminat türleri açıkça belirtilmiştir. Bu kapsamda, hak sahibinin aracında meydana gelen değer kaybı ayrıca belirtilerek teminat altına alınmıştır.

ZMMS'nin aksine, İMMS genel şartlarında sigorta kapsamına giren teminat türleri ayrıca ve açıkça belirtilmemiştir. İMMS genel şartlarının 1. maddesine göre sigortacı, KTK ile genel hükümlere göre sigorta ettirenin üzerine düşen hukuki sorumluluğu karşılamakla yükümlüdür. Yani İMMS

18 Her ne kadar SK'nın 11. maddesinde Hazine Müsteşarlığı denilmişse de 10 Temmuz 2018 tarihinde yayınlanan 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Hazine Müsteşarlığı tüm görev ve yetkileriyle Maliye Bakanlığı ile birleşip Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı adını almıştır. Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Teşkilat ve Görevleri Hakkında 47 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 19. maddesi uyarınca, Kararnamede yer alan görev ve yetkiler kapsamında diğer mevzuatta sigortacılık ve özel emekliliğe ilişkin olarak Bakanlığa, kapatılan Sigortacılık Genel Müdürlüğüne ve Sigorta Denetleme Kurulu Başkanlığına yapılan atıflar Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu'na yapılmış sayılır.

19 Mehmet Bahtiyar, 'Sigorta Poliçesi Genel Koşulları' (1997) XIX(2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 89, 93; Rayegan Kender, *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku* (16. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2018) 34.

kapsamında araç işletenin, araç işleten sıfatına sahip olması nedeniyle ortaya çıkan hukuki sorumluluğu teminat altına alınmıştır. KTK'nın 85/1. maddesi uyarınca araç işleten, motorlu aracın işletilmesi sırasında meydana gelen ölüm veya yaralanmadan yahut bir şeyin zarara uğramasından sorumludur. KTK'ya ek olarak araç işletenin, aracın kullanılması nedeniyle varsa 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (TMK) ve 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'ndan (TBK) kaynaklanan sorumluluğu da teminat altına alınmıştır. Ayrıca İMMS genel şartlarının 3. maddesinde, manevi tazminat taleplerinin ek sözleşmeyle (poliçeye konulacak özel şartla) İMMS korumasının kapsamına alınabileceği belirtilmiştir.

SK'nın 11/4. fıkrası uyarınca, sigorta kapsamı dışında bırakıldığı açıkça belirtilmeyen riskler teminat kapsamında sayılır. Değer kaybı tazminatı, araç işletenin KTK'nın 85/1. maddesi kapsamında ortaya çıkan bir sorumluluğu olup²⁰, İMMS genel şartlarında sigorta teminatı kapsamı dışında sayılan hallerden birisi değildir. Bu nedenle, hak sahibinin aracında meydana gelen değer kaybı tazminatı İMMS korumasına dahildir²¹.

B. DEĞERLENDİRME

Sorumluluk sigortaları, borçlar hukuku sözleşmeleri olmaları nedeniyle kural olarak sözleşme özgürlüğü ilkesine tabidirler. Sözleşme özgürlüğü en genel anlamıyla kişilerin diledikleri konuda, diledikleri kişilerle, diledikleri şekilde sözleşme yapabilmesi olarak tanımlanabilir²². Anayasa'nın 48. maddesi, sözleşme özgürlüğünü temel hak olarak belirlemiş ve herkesin sözleşme özgürlüğüne sahip olduğunu hüküm altına alarak sözleşme yapma özgürlüğünü düzenlemiştir. TBK'nın 26. maddesinde, tarafların bir sözleşmenin içeriğini kanunda öngörülen sınırlar içinde özgürce belirleyebileceği belirtilerek içerik özgürlüğü ortaya koyulmuştur. Sözleşmelerin geçerliliğinin, kanunda aksi öngörülmedikçe, hiçbir şekle bağlı olmadığını ele alan TBK'nın 12/1. maddesi ise şekil özgürlüğünü düzenlemiştir²³.

Sözleşme özgürlüğünün varlığı kural, sınırlanması ise istisnadır²⁴. Sigorta sözleşmelerinde de sözleşme yapılıp yapılmayacağı, tarafların kim olacağı, içeriğin ne olacağı, hangi şekilde yapılacağı ve ne zaman sona ereceği konusunda taraflar kural olarak serbesttir. Ancak kamu yararının varlığı, sosyal ve ekonomik anlamda gereklilik bulunması veya belirli bir riziko karşısında kalanların muhafaza edilmesi mecburiyeti gibi durumların varlığı halinde sigorta sözleşmesinin kurulması ve içeriği açısından tarafların özgürlüğü sınırlandırılabilir.

20 KTK'nın 85/1. maddesinin sadece hasarların onarılacağı ve sorumluluğun da bu onarım tutarı kadar olacağı şeklinde bir sınırlama içermediği, aracın hasarlanmasından kaynaklanan bütün zararların tazminini öngördüğü hakkında bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt II* (n 16) 99.

21 Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt II* (n 16) 100.

22 O. Gökhan Antalya, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1,1* (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019) 125 vd; Fahri Erdem Kaşak, *Sözleşme Özgürlüğünün Sınırı Olarak Kanunun Emredici Hükümlerine Aykırılık* (2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2021) 56. Yargıtay kararlarında da benzer tanım yapılmaktadır. Bkz. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E 2003/4-693 K 2003/740, 10.12.2003, <www.lexpera.com.tr> Erişim Tarihi 06.06.2025.

23 TBK'da sözleşmelerde içerik ve şekil özgürlüğü tanınmış olmasının, doğal olarak sözleşme özgürlüğünün diğer görünümünün de kabul edilmesini gerektirdiği hakkında bkz. Kaşak (n 22) 53 vd.

24 ibid 54.

KTK'nın 91/1. maddesinde, işletenlerin sorumluluklarının karşılanmasını sağlamak üzere ZMMS yaptırma zorunluluğu getirilmiştir. Bu düzenleme, sözleşme kurma özgürlüğünün kanunla sınırlandırılması niteliğindedir. ZMMS'nin aksine, İMMS yaptırılması konusunda kanuni bir zorunluluk bulunmamaktadır. Dolayısıyla, İMMS açısından tarafların sözleşme kurmaya yönelik özgürlüğünün kısıtlandığı söylenemez.

KTK'nın 93/1. maddesinde, ZMMS genel şartlarının teminat tutarları ile tarife ve talimatlarının idare tarafından tespit edileceği ve Resmî Gazetede yayımlanacağı düzenlenmiştir. ZMMS genel şartlarının C.9. maddesinde ZMMS poliçesine, genel şartlara aykırı olmamak kaydıyla özel şartlar eklenebileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla taraflar ZMMS sözleşmesinin içeriğini belirleme konusunda mutlak özgürlüğe sahip değildir. KTK'nın 93/1. maddesine benzer bir düzenleme tüm sigorta türleri açısından SK'nın 11/1. maddesinde bulunmaktadır. Bu kapsamda, İMMS genel şartları da idare tarafından düzenlenmiştir. Bu nedenle, İMMS sözleşmelerinde de tarafların sözleşme içeriğini belirleme özgürlüğü kısıtlanmıştır.

İMMS genel şartlarının 18. maddesinde, genel şartlara aykırı özel şartlar konulamayacağı hüküm altına alınmıştır. Sigorta korumasına eklenecek özel şart, genel şartlarda düzenlenen bir hususu değiştiriyorsa genel şartlara aykırı olduğu kabul edilir. Bu hüküm olmasaydı, sözleşmede baskın olan taraf şartları dilediği gibi değiştirebilecek, genel şartların idare tarafından düzenlenmesinin bir anlamı kalmayacaktı. Ancak bu hüküm, genel şartlarda düzenlenmeyen ve İMMS genel şartlarına aykırı olmayan yeni özel şartların kararlaştırılmasına engel değildir.

SK'nın 11/4. fıkrası uyarınca, sigorta sözleşmelerinde kapsam dışı bırakılan riskler açıkça belirtilir²⁵. İMMS genel şartlarının 1. maddesinde sigortanın kapsamı belirlendikten hemen sonra, kapsama giren sorumluluğun ayrıca poliçede de teminat altına alınmış olması şartı aranmıştır. Dolayısıyla, İMMS kapsamı içerisindeki bir sorumluluğa koruma sağlanabilmesi için söz konusu sorumluluğa ilişkin teminatın poliçede kapsam dışı bırakılmamış olması gerekir. Bu iki düzenleme birlikte değerlendirildiğinde, sigorta ettirenin bazı sorumluluklarının poliçede belirtilerek sigorta koruması kapsamı dışına çıkarılabileceği sonucu çıkmaktadır.

Değer kaybı tazminatının İMMS koruması kapsamında olduğu İMMS genel şartlarında ayrıca ve açıkça belirtilmemiştir. Diğer bir deyişle, değer kaybı tazminatı İMMS'de doğrudan değil, araç işletenin sorumluluğunu doğuran bir zarar olması nedeniyle dolaylı olarak yer almaktadır. Bu nedenle, değer kaybı tazminatının ödenmeyeceğine ilişkin özel şartın poliçeye eklenmesi ile genel şartlarda düzenlenen bir hüküm değiştirilmiş olmaz. Sadece poliçeye yeni bir özel şart eklenmiş olunur. Eklenen özel şart, genel şartlarda düzenlenen bir hükme de aykırı değildir. Zira İMMS korumasının kapsamı sadece genel olarak açıklanmış, değer kaybı teminatı İMMS genel şartlarında açıkça belirtilmemiştir. Kanun koyucu İMMS genel şartlarının 18. maddesiyle değer kaybı tazminatının kapsam dışına çıkarılmasına engel olmak isteseydi, İMMS korumasının kapsamını genel olarak belirttikten sonra ZMMS'de olduğu gibi teminat türlerini de açıkça belirtir ve bunlar

25 TTK'nın 1409/2. maddesi uyarınca, sigorta sözleşmesinde öngörülen rizikolardan herhangi birinin sigorta teminatı dışında kaldığını ispat yükü sigortacı üzerindedir.

arasında değer kaybını da sayardı²⁶. Bu nedenle kanaatimizce, poliçeye özel şart konularak değer kaybı tazminatının İMMS kapsamı dışına çıkarılması mümkündür.

III. DEĞER KAYBININ İMMS KORUMASI KAPSAMINDAN ÇIKARILDIĞININ SİGORTA ETTİRENE KARŞI İLERİ SÜRÜLMESİ

Sigorta sözleşmelerinde sigortacı, sözleşme kurulmadan önce, kurulurken ve bazı durumlarda kurulduktan sonra sigorta ettireni aydınlatma yükümlülüğü altındadır. Aydınlatma yükümlülüğü, tarafların kurulacak olan sözleşmenin içeriği, kapsamı ve konusu hakkında diğer tarafın iradesi üzerinde etkili olabilecek hususlarda birbirlerini zamanında ve yeterince bilgilendirmeleri ve gerekli hâllerde uyarımları anlamına gelir²⁷. Sigortacının aydınlatma yükümlülüğü genel olarak TTK'nın 1423. maddesinde²⁸ ve SK'nın 11/3. maddesine dayanılarak çıkarılan Sigorta Sözleşmelerinde Bilgilendirmeye İlişkin Yönetmelik'te²⁹ (SSBİY) düzenlenmiştir.

İMMS sözleşmesinin kurulması sırasında sigortacı, sigorta ettireni değer kaybı tazminatının sigorta koruması kapsamı dışına çıkarıldığı hakkında aydınlatmakla yükümlüdür³⁰. Aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyen sigortacıya karşı TTK'da doğrudan bir yaptırım düzenlenmemiş; dolaylı olarak iki farklı yaptırım ortaya koyulmuştur. Buna karşılık SSBİY'de doğrudan bir yaptırım düzenlenmiştir.

Sigortacı, değer kaybı tazminatının kapsam dışına çıkarıldığına ilişkin aydınlatma açıklaması vermemiş ve sigorta ettiren de İMMS sözleşmesinin yapılmasına on dört gün içinde³¹ itiraz

- 26 İMMS genel şartlarında sigorta kapsamı açıkça ve ayrıca belirlenmeyip sigorta teminatı dışında kalan haller açıkça ve ayrıca belirlendiği için kanaatimizce; sigorta teminatı dışında kalan halleri değiştiren bir özel şartın poliçeye eklenmesi engellenmek istenmiş, sigorta kapsamına girmeyen hususlara ilişkin özel şartların belirlenmesi ise serbest bırakılmıştır.
- 27 Mehmet Özdamar, *Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü* (Yetkin Yayınları 2009) 113; Sefa Er, *Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü* (Adalet Yayınevi 2023) 114.
- 28 TTK'nın 1423/1. maddesi uyarınca sigortacı ve acentesi, sigorta sözleşmesinin kurulmasından önce kurulacak sigorta sözleşmesine ilişkin tüm bilgileri ve sigorta ettirenin özel olarak dikkat etmesi gereken hükümleri sigorta ettirene yazılı olarak bildirmelidir.
- 29 SSBİY'in 8/1. maddesinde, sigorta sözleşmesi kurulmadan önce ve kurulması sırasında, sigortacının akdedilecek sözleşmeye ilişkin genel uyarılar, sigorta teminatına ilişkin istisnalar ve sözleşmeye eklenebilecek özel hükümler ve klozlar hakkında sigorta ettireni bilgilendirmesi gerektiği düzenlenmiştir.
- 30 TTK'nın 1423/1. maddesine göre bilgilendirmenin yazılı yapılması gerekir. Ancak SSBİY'in 5/2. ve 5/3. maddeleri uyarınca sigortacı, bilgilendirme metnini kaydedip saklamak şartıyla kalıcı veri saklayıcısı aracılığıyla ya da görüşmeyi manyetik veya dijital ortamda kayıt altına almak şartıyla çağrı merkezi veya telefon aracılığıyla da sigorta ettireni bilgilendirebilir. Hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın bilgilendirme yapıldığının ispatı sigortacıya aittir.
- 31 Sürenin ne zaman başlayacağını TTK'da belirlenmemesi öğretide tartışmalara sebep olmuştur. Sürenin sözleşmenin kurulmasından itibaren başlayacağı hakkında bkz. Özdamar, *Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü* (n 27) 364; Samim Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt I* (On İki Levha Yayıncılık 2016) 239; Rauf Karasu, *Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)* (Yetkin Yayınları 2016) 79. Sürenin poliçenin verilmesinden itibaren başlayacağı hakkında bkz. Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz (n 5) 144; İrem Aral Eldeleklioglu, '6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü' (2012) 18(1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 383, 398. Sürenin aydınlatma yükümlülüğünün ihlal edildiğinin öğrenildiği tarihten itibaren başlayacağı hakkında bkz. Kübra Yetiş Şamlı, 'Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükümüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler' (2016) 3(22) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 2977, 2984.

etmemişse, TTK'nın 1423/2. maddesi uyarınca sözleşme poliçede yazılı şartlarla yapılmış kabul edilir. Dolayısıyla İMMS sözleşmesinde değer kaybı tazminatı kapsam dışına çıkarılmış ve sigortacı buna ilişkin aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemişse, sigorta ettiren on dört gün içerisinde itiraz³² edebilecektir. Öğretide, sigorta ettirenin itiraz hakkını kullanmaması hâlinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü hiç ihlal etmemiş gibi bir sonucun ortaya çıkacağı, dolayısıyla sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılacağı ileri sürülmüştür³³. Buna karşılık başka bir görüş, sigorta ettirenin itiraz etmemesi halinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmiş sayılamayacağını savunmaktadır³⁴.

TTK'nın 1423/1. maddesine göre, sigorta ettirenin itiraz etmemesinin sonucu, sadece, sözleşmenin poliçede belirtildiği şekilde kurulmuş kabul edilmesidir. Bir sözleşmenin kurulmuş kabul edilmesi, sözleşme kapsamındaki yükümlülüklerin hepsinin tam olarak yerine getirildiği anlamına gelmez. Söz konusu hükümle sadece bu husus, yani aydınlatma yükümlülüğü yerine getirilmese bile sigorta sözleşmesinin geçerli olacağı belirtilmek istenmiştir. Bu nedenle kanaatimizce, sigorta ettirenin TTK'nın 1423/1. maddesi kapsamında itiraz etmemiş olması sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiği anlamına gelmez ve sigorta ettirenin sigortacıya karşı ileri sürebileceği haklarını etkilemez³⁵.

32 TTK'nın 1423/2. maddesinde geçen "itiraz" ifadesinin hukuki niteliği konusunda öğretide çok farklı görüşler ileri sürülmüştür. İtiraz ifadesinden cayma hakkının anlaşılması gerektiği hakkında bkz. Ünân, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt I* (n 31) 239; Karasu, *Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)* (n 31) 79; Ali Selim, 'Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü ve Yükümlülüğün İhlali Hâlinde Sigorta Ettirenin Sahip Olduğu Haklar' (2020) 15(165) Terazi Hukuk Dergisi 1048, 1053; Zehra Avcı, 'Sigorta Sözleşmesinde Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü' (2019) 14(155) Terazi Hukuk Dergisi 1338, 1348; Aral Eldeleklioğlu (n 31) 398. İtiraz ifadesiyle sigorta ettirene sözleşmeyi fesih ya da sözleşmenin değiştirilmesi imkanının tanınmış olduğu hakkında bkz. Mehmet Özdamar, '6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu' (2013) LXXXI(2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 347, 356; Sevgican Aydın, *Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali ve İhlal Halinde Sigortacının Hakları* (Seçkin Yayıncılık 2018) 54. İtiraz ifadesinin TBK'da düzenlenen yanlışla, aldatma veya korkutma halinde verilen iptal hakkıyla aynı olduğu hakkında bkz. Yetiş Şamlı (n 31) 2995 vd; Ramazan Durgut ve Erkam Haşim Bulut, 'Karar İncelemesi: Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğe Aykırılığın Sonuçları' (2020) 2(6) Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi 337, 350. İtiraz ifadesinin aslında TBK'nın 21. maddesinde düzenlenen genel işlem koşulları yürürlük denetiminin farklı bir şekilde ifade edilmiş hali olduğu hakkında bkz. Tekin Memiş, *Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi* (On İki Levha Yayıncılık 2016) 124 vd; Er, *Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü* (n 27) 445 vd.

33 Yazıcıoğlu ve Şeker Ögüz (n 5) 116; Yetiş Şamlı (n 31) 2998; Aral Eldeleklioğlu (n 31) 399.

34 Özdamar, '6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu' (n 32) 359; Karasu, *Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)* (n 31) 80; Hacı Kara, *Sigorta Hukuku* (2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2021) 183; Sefa Er, 'Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünün İhlal Etmesi Halinde Sigorta Ettirenin İtiraz Hakkı' (2022) XXVI(3) Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 507, 549.

35 Ancak güncel Yargıtay kararlarında itiraz hakkının süresinde kullanılmaması halinde sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiği kabul edilmektedir. "... 6102 sayılı TTK 1423/2 maddesinde düzenlendiği şekilde, aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde sigorta ettirenin 14 gün içinde itiraz edebileceği, edilmemesi hâlinde sözleşmenin poliçede yazılan şartlarla yapılmış olduğunun kabulü gerekecektir. Davacı tarafından sözleşmeye yasal süresi içinde herhangi bir itirazda bulunulmamış olup, bu durumda itiraz hakem heyetince sigortacının bilgilendirme yükümlülüğüne aykırı davrandığı gerekçesiyle davanın kabulüne karar verilmesi doğru olmamış, hükmün davalı yararına bozulması gerekmiştir..." Bkz. Yargıtay 11 HD, E 2020/6094 K 2021/5119, 16.06.2021, <www.kazanci.com.tr> Erişim Tarihi 06.06.2025. "...TTK'nın 1423/2. maddesi uyarınca, aydınlatma açıklamasının verilmemesi hâlinde,

TTK'nın 1425/2. maddesinde, poliçenin içeriğinin kararlaştırılan hükümlerden farklı olduğu durumlarda sigorta ettirenin aleyhine öngörülmüş bulunan hükümlerin geçersiz olacağı düzenlenmiştir. Bu kapsamda, değer kaybı tazminatının kapsam dışına çıkarıldığına ilişkin özel şartın tarafların anlaşmalarına aykırı olduğu ispat edilebilirse, İMMS poliçesinde yer alan özel şart geçersiz sayılabilir. Sigorta sözleşmesinin sözlü olarak kurulduğu durumlarda tarafların anlaşmalarının neye ilişkin olduğunun ispat edilmesi oldukça zordur. Ancak sözleşmenin yazılı olması ya da tarafların sözleşme şartlarını SMS, whatsapp, e-posta gibi bir iletişim aracıyla kararlaştırmış olmaları halinde poliçenin kararlaştırılan hükümlerden farklı olduğu ispat edilerek söz konusu yaptırım uygulanabilir.

Aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmeyen sigortacıya karşı bir diğer yaptırım da SSBİY'in 7. maddesinde düzenlenmiştir. İlgili hükme göre, sigorta ettirene sigorta sözleşmesini feshetme ve varsa uğradığı zararların tazminini talep etme hakkı tanınmıştır. TTK'da tazminata ilişkin bir düzenleme bulunmamasına rağmen, SSBİY ile tazminat talep etme hakkı getirilmiştir. Öğretide, TTK m. 1423/2'de öngörülen yaptırımdan tamamen farklı bir düzenleme içerdiği ve kanunla öngörülmemiş bir hukuki sorumluluk getirdiği için SSBİY'in 7. maddesinin somut olaylara uygulanmasının mümkün olmadığı ileri sürülmüştür³⁶. Ancak TTK'da tazminat öngörülmemiş olması, genel hükümler kapsamında tazminat talep edilemeyeceği anlamına gelmez. SSBİY'in 7. maddesinde düzenlenen tazminat hakkının kaynağı genel hükümlerdir³⁷. Yani söz konusu madde, genel hükümlerden doğan tazminat hakkını açıklayıcı niteliktedir³⁸. Bu nedenle kanaatimizce, SSBİY'in 7. maddesinin kanunla öngörülmemiş bir hukuki sorumluluk getirdiği söylenemez.

Değer kaybı tazminatı İMMS poliçesinde kapsam dışına çıkarılmasına rağmen sigortacı aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemişse, sigorta ettiren poliçede böyle bir şart bulunduğunu çoğu halde riziko gerçekleşikten sonra öğrenir. Riziko, TTK'nın 1423/2. maddesinde düzenlenen 14 günlük süre içerisinde gerçekleşmediği sürece sigorta ettiren itiraz hakkını kullanamayacaktır. Yine sözleşme sözlü olarak kurulduysa, değer kaybının taraflar arasındaki sözleşmeye aykırı olarak poliçede kapsam dışı bırakıldığını ispat etmek zor olacağı için TTK'nın 1425/2. maddesine de çoğu halde başvurulamayacaktır.

Sigortacı aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemiş ve sigorta ettiren de değer kaybının poliçede kapsam dışı bırakıldığını 14 günlük süre geçtikten sonra öğrenmişse, kanaatimizce sigorta ettirenin başvurabileceği en iyi yol SSBİY'in 7. maddesi çerçevesinde uğradığı zararların tazminini talep etmektir. Bu yola başvuran sigorta ettirenin, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine

sigorta ettirenin, sözleşmenin yapılmasına ondört gün içinde bu duruma itiraz etmesi gerektiğini, aksi halde sözleşmenin poliçede yazılı şartlarla yapılmış sayılacağı, davacının poliçeye yönelik belirtilen süre içerisinde yapmış olduğu herhangi bir itiraz bulunmadığı, bu nedenle mahkemenin aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirilmediği şeklindeki kabulünün isabetli bulunmadığı..." Bkz. Yargıtay 11 HD, E 2019/947 K 2019/7662, 07.12.2019, <www.kazanci.com.tr> Erişim Tarihi 06.06.2025.

36 Neyzen Fehmi Dolar, *Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü* (TTK m. 1423) (Seçkin Yayıncılık 2023) 224.

37 Sigorta ettirenin tazminat talep etme hakkının *culpa in contrahendo* sorumluluğunun dayanağı olan TMK'nın 2. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği hakkında bkz. Ünán, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt I* (n 31) 238; Er, *Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü* (n 27) 478.

38 Er, *Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü* (n 27) 485.

getirmediğini ve sigortacının bu davranışının sözleşme yapma kararına etkili olduğunu ispat etmesi gerekir³⁹. Bunu ispat eden sigorta ettiren, zarar görene ödemek zorunda kaldığı değer kaybı tazminatını (uğradığı zararı) SSBİY'nin 7. maddesi kapsamında sigortacıdan isteyebilir⁴⁰. Ancak bu durumda sigorta ettiren de sigorta sözleşmesini okuma ve inceleme görevini yapmadığı için müterafik kusurlu kabul edilebilir ve duruma göre tazminattan indirimine gidilebilir⁴¹.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un (TKHK) 3/1.(k) maddesi uyarınca tüketici, ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişidir. Buna göre sigorta sözleşmelerinde ticari veya mesleki olmayan amaçlarla hareket eden sigorta ettiren, tüketici konumunda olacaktır⁴². Sigorta ettirenin tüketici konumunda olduğu durumlarda, değer kaybı tazminatının sigorta kapsamı dışına çıkarıldığına ilişkin aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiğini ispat yükü TKHK'un 5/3. maddesi uyarınca sigortacıdadır. Yine sigorta ettirenin tüketici konumunda olduğu ve sigorta sözleşmesinin fiziksel olarak bir araya gelmeksizin kurulduğu⁴³ durumlarda da TKHK'un 48/2. maddesi uyarınca aydınlatma yükümlülüğünün yerine getirildiğine ilişkin ispat yükü sigortacıda olacaktır. Sigorta ettirenin tüketici olduğu bu ihtimallerde TKHK hükümleri diğer hükümlere göre öncelikli olarak uygulanacağı için ispat yükü yer değiştirir.

IV. DEĞER KAYBININ İMMS KORUMASI KAPSAMINDAN ÇIKARILDIĞININ ZARAR GÖRENE KARŞI İLERİ SÜRÜLEMESİ

Değer kaybı tazminatının İMMS koruması dışında bırakılmasının zarar gören karşı ileri sürülüp sürülemeyeceği konusunda çelişkili yargı kararları bulunmaktadır. Uygulamada ortaya çıkan

39 Bu hususu ispat edemediği için SSBİY'nin 7. maddesinden sonuç alamayan sigorta ettiren duruma göre TBK'nın genel işlem koşullarına ilişkin hükümlerine başvurabilir. Ancak bunun için değer kaybı tazminatının İMMS kapsamı dışına çıkarıldığına ilişkin özel şart, sigortacı tarafından ileride çok sayıda benzer sözleşmede kullanılmak amacıyla önceden tek başına hazırladığı poliçelere eklenmiş ve sigorta ettirene sunulmuş olması gerekir. Bu durumda genel işlem koşulu niteliğindeki özel şart, sigortacı ile sigorta ettiren tarafından birlikte detaylıca müzakere edilmediyse TBK'nın 21. maddesi kapsamında yazılmamış sayılabilir. Ancak özel şartın sigortacı ile sigorta ettiren tarafından birlikte detaylıca müzakere edilmemesi, çoğu durumda, sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmediği anlamına gelir.

40 Özdamar, '6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu' (n 32) 352; Durgut ve Bulut (n 32) 349. Bilgilendirmenin hiç veya gereği gibi yapılmamış olmasından kaynaklanan zararın giderilmesinin, sigortacıları tam ve doğru bilgilendirme yapmaya zorlayacak bir yaptırım olduğu hakkında bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt I* (n 31) 241.

41 Durgut ve Bulut (n 32) 349. Özellikle sigorta ettirenin tacir olduğu durumlarda Yargıtay müterafik kusur bulunduğunu kabul etmektedir. "...sigortacının başvuru sahibi sigortalıyı aydınlatma yükümlülüğünü ihlal ettiği, bu nedenle sigortalının uğradığı zararın tazmininin gerektiği, ancak başvuru sahibi sigortalının da tamamen bilgisiz ve zayıf konumda olmadığı, sigorta ettirenin ve onun adına müzakereleri yürüten uzman brokerin daha fazla özen göstermeleri halinde özel şart hükümlerinden bilgi sahibi olmalarının mümkün olduğu, bunun yapılmamış olmasının sigorta ettiren yönünden bir kusur teşkil ettiği gibi, sigorta ettirenin basiretli bir tacir olarak özenli davranma yükümlülüğüne uymaması ve işletmesindeki makinelerin bakımı konusunda asgari ve makul özeni göstermemesi nedeniyle de bilgilendirme yükümlülüğünün ihlalinin doğan zararın meydana gelmesinde müterafik kusurunun bulunduğu, somut olayın özelliklerine göre tarafların % 50-50 olarak eşit derecede kusurlu kabul edildikleri..." Bkz. Yargıtay 11 HD, E 2014/9799 K 2014/13738, 15.09.2014, <www.lexpera.com.tr> Erişim Tarihi 06.06.2025.

42 Küçük ve hatta orta ölçekli ticaret ve endüstri şirketlerinin ve profesyonellerin de duruma göre sigorta tüketicisi sayılabileceği hakkında bkz. Samim Ünan, *Sigorta Tüketicisi Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık 2016) 5.

43 Sözleşmeyi kuran tarafların fiziksel olarak bir araya gelmeksizin, mal veya hizmet pazarlama amacıyla oluşturulan bir sistem üzerinden yapmış bulundukları sigortaya mesafeli sigorta sözleşmesi denir. Bkz. Ünan, *Sigorta Tüketicisi Hukuku* (n 42) 109.

bir uyuşmazlıkta, değer kaybı tazminatı poliçeye eklenen özel şartla İMMS koruması kapsamı dışında bırakılmıştır. Ancak zarar gören, değer kaybı nedeniyle hem ZMMS sigortacısına hem de İMMS sigortacısına karşı dava açmıştır. Uyuşmazlık Sigorta Tahkim Komisyonu'nda görülmüş ve uyuşmazlık hakem heyeti, ZMMS limiti içerisinde kalan ödemenin ZMMS sigortacısı tarafından, limit üzerinde kalan değer kaybı talebinin ise İMMS teminatı kapsamında KASKO sigortacısından tahsiline karar vermiştir⁴⁴. İtiraz üzerine Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakem Heyeti önüne gelen karar, (miktar yönünde düzeltme dışında) usul ve yasaya aykırılık olmadığı gerekçesiyle onanmıştır⁴⁵. Bunun üzerine uyuşmazlık Yargıtay'a taşınmıştır.

İMMS sigortacısı temyiz sebepleri arasında, değer kaybı ve her türlü kazanç kaybı talebinin İMMS ve davaya konu poliçe kapsamında teminat dışı bırakıldığını belirtmiştir. Yargıtay, poliçedeki ihtiyari mali mesuliyet klotunda değer kaybına ilişkin talebin teminat kapsamına alınmadığı gerekçesiyle değer kaybı talebinin reddedilmesi gerektiğine hükmetmiştir⁴⁶. Benzer uyuşmazlıklar hakkında verilen farklı Yargıtay ilamlarında da değer kaybına ilişkin talepler aynı gerekçeyle reddedilmektedir⁴⁷. Ancak Sigorta Tahkim Komisyonu itiraz hakemlerinin aynı konu hakkında Yargıtay kararlarının aksi yönde kesin kararlar verdiği de görülmektedir⁴⁸.

44 Sigorta Tahkim Komisyonu Uyuşmazlık Hakem Heyeti Kararı, K 2021/101386, 30/07/2021, <Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakemi Özel Arşivi> Erişim Tarihi 24.04.2025.

45 Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakem Heyeti Kararı, İHK 2021/35188-35189, 20/10/2021, <Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakemi Özel Arşivi> Erişim Tarihi 24.04.2025.

46 “Zorunlu Mali Mesuliyet Sorumluluk Sigortası limitlerinin üzerinde kalan kısmını, poliçede yazılı limitlere kadar temin eder, her türlü değer kaybı ve kazanç kaybı talepleri teminat haricidir.” diyerek değer kaybı talepleri teminat kapsamına alınmamıştır. ... Davacı vekilinin değer kaybına ilişkin talebi poliçede İhtiyari Mali Mesuliyet klotunda teminat kapsamına alınmadığından temyiz eden davalı ... Sigorta A.Ş yönünden değer kaybı talebinin reddi gerekirken kabulü hatalı olup bu nedenle kararın bozulması gerekmiştir” Bkz. Yargıtay 4 HD, E 2023/8910 K 2023/12724, 28/11/2023, <www.kazanci.com.tr> Erişim Tarihi 06.06.2025.

47 “Davacı vekilinin değer kaybına ilişkin talebi poliçede İhtiyari Mali Mesuliyet klotunda teminat kapsamına alınmadığından talebin reddi gerekirken kabulü hatalı olup bu nedenle kararın bozulması gerekmiştir” açıklamasında bulunularak benzer yönde verilen bozma kararı için bkz. Yargıtay 4 HD, E 2022/1502 K 2023/7982, 14/06/2023, <www.lexpera.com.tr> Erişim Tarihi 06.06.2025. Birebir aynı gerekçeyle verilen bir başka bozma kararı hakkında bkz. Yargıtay 4 HD, E 2022/8519 K 2024/3449, 17/04/2024, <www.lexpera.com.tr> Erişim Tarihi 06.06.2025. Ancak bu son karar, iki üye hâkimin karşı oyları nedeniyle oy çokluğuyla çıkmıştır. Karşı oy yazısında, İMMS içeren KASKO sigortasının kazaya karışan karşı araca ait olduğu, davalının poliçenin tarafı olmadığı belirtilmiştir. Değer kaybının teminat kapsamında olmadığına ilişkin poliçede yer alan hükmün sigortalı araç işletenini bağlayacağı, araç maliki ile sigorta şirketi arasında yapılan değer kaybının teminat kapsamında olmadığını belirten sözleşme maddelerinin üçüncü kişileri bağlamayacağı ileri sürülmüştür.

48 Aynı konuyla açılan davada Sigorta Tahkim Komisyonu itiraz hakemleri, “KTK’nın 100.maddesi gereğince, sorumluluğun sınırlandırılmasına ve kaldırılmasına ilişkin anlaşmaların zarar görene karşı ileri sürülemeyeceğine ilişkin 95.maddesinin aynen ihtiyari mali sorumluluk sigortası için de geçerli olduğu bu nedenlerle değer kaybı zararının teminat dışı bırakılmasının genel şartlar uygun olmayan sigortalı aleyhine özel şart olduğundan kesin hükümsüz bulunduğu” gerekçesiyle sigortacının değer kaybı tazminatını ödemesi gerektiğine kesin olarak karar vermiştir. Bkz. Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakem Kararı, İHK 2024/12088, 10.03.2024, <Sigorta Tahkim Komisyonu İtiraz Hakemi Özel Arşivi> Erişim Tarihi 24.04.2025. Birbirleriyle çelişen yargı kararları hukuki güvenilirliği zedeleyecek nitelikte olmakla birlikte, esasında bu çelişki yargı kararlarının kesinliği noktasında benimsenen hukuk sisteminden kaynaklanmaktadır.

TTK'nın 1478. maddesinde, zarar görenin uğradığı zararın sigorta bedeline kadar olan kısmının tazminini doğrudan sigortacıdan isteyebileceği düzenlenmiştir⁴⁹. Bu hükümden yola çıkarak⁵⁰ öğretide, zarar görenin üçüncü kişi kabul edilebileceği ve dolayısıyla sorumluluk sigortalarının tam üçüncü kişi yararına sözleşme⁵¹ niteliğinde olduğu ileri sürülmüştür⁵². Bu kabulde, zarar gören sadece İMMS sözleşmesinde belirlenen şartlar çerçevesinde edimin ifasını isteyebilir⁵³. Diğer bir deyişle, zarar gören İMMS sözleşmesinden kaynaklanan tüm defi ve itirazların muhatabı konumunda olur. Dolayısıyla bu görüş kabul edilecek olursa, zarar gören değer kaybı tazminatını İMMS kapsamından çıkaran poliçedeki özel şartla bağlı olacaktır. Yani sigortacının, zarar görene değer kaybı tazminatını ödememesi gerekir. Yukarıda bahsedilen Yargıtay kararlarında poliçede kararlaştırılan şartın zarar görene neden uygulandığı açıklanmamış olmakla birlikte, kararın gerekçesinin tam üçüncü kişi yararına sözleşmeye ilişkin bahsedilen bu kural olması muhtemeldir.

Zarar görenin doğrudan dava hakkı İMMS sözleşmesinden değil kanundan doğar. Madde gerekçesinde, zarar görene tanınan hakkın sorumluluk sigortalarını üçüncü kişi yararına sözleşme haline getirmeyeceği açıkça belirtilmiştir⁵⁴. İMMS'de sigortacının asli yükümlülüğü üçüncü kişi yararına bir edimi ifa etmek olmayıp, sigorta ettireni zarar görenin tazminat talebinden korumaktır⁵⁵. Yani İMMS sözleşmesi yapılırken üçüncü kişilerin menfaati sigortalanmaz; sigorta ettiren kendisini korumak için sigorta sözleşmesi yaptırır. Tüm bu nedenlerden dolayı zarar görenin sigortacıya doğrudan başvuru hakkının olması kanaatimizce, zarar göreni üçüncü kişi haline getirmez ve dolayısıyla İMMS'nin üçüncü kişi yararına sözleşme olduğu anlamına gelmez⁵⁶.

49 Ancak İMMS genel şartlarının 1. maddesi uyarınca, sigortacıya başvurabilmek için öncelikle ZMMS limitinin tamamen tüketilmiş olunması gerekir. Dolayısıyla zarar görenin İMMS kapsamında sigorta tazminatını doğrudan talep hakkı bulunur; ancak bu hak sadece zararın ZMMS'de belirtilen teminat limitinin üzerinde olması halinde kullanılabilir.

50 Bir sözleşmenin kanun hükmüne dayanarak da tam üçüncü kişi yararına sözleşme olabileceği hakkında bkz. Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (26. Baskı, Yetkin Yayınları 2021) 1295 vd; Haluk Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (18. Baskı, Beta Yayınevi 2021) 505; Kemal Oğuzman ve Turgut Öz, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2* (14. Baskı, Vedat Kitapçılık 2018) 446 vd.

51 TBK'nın 129/1. maddesinde, kendi adına sözleşme yapan kişilerin, sözleşmeye üçüncü kişi yararına bir edim yükümlülüğü koydurması halinde edimin üçüncü kişiye ifa edilmesini isteyebileceği düzenlenmiştir. Bu tür sözleşmelere üçüncü kişi yararına sözleşme denir. TBK'nın 129/2. maddesinde ise tarafların amacına veya örf ve âdete uygun düştüğü takdirde, üçüncü kişinin de edimin ifasını isteyebileceği düzenlenmiştir. Üçüncü kişinin edimin ifasını borçludan talep etme hakkına sahip olmadığı sözleşmelere eksik üçüncü kişi yararına sözleşme, talep etme hakkı olduğu sözleşmelere ise tam üçüncü kişi yararına sözleşme denir. Detaylı bilgi için bkz. Nomer (n 50) 505; Eren (n 50) 1294; Oğuzman ve Öz (n 50) 441 vd; Antalya (n 22) 71 vd.

52 Ecehan Yeşilova Aras, *Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı* (TTK m. 1478) (Yetkin Yayınları 2013) 71; Oğuzman ve Öz (n 50) 447.

53 Üçüncü kişi yararına sözleşmede üçüncü kişi sözleşmesinin tarafı haline gelmez. Üçüncü kişinin sahip olduğu alacak hakkı, alacaklı ile borçlu arasındaki sözleşme ilişkisine dayanır. Bkz. Eren (n 50) 1290; Nomer (n 50) 506.

54 TTK'nın 1478. maddesinin gerekçesi: "... Fakat getirilen düzenleme hiçbir şekilde sorumluluk sigortasını üçüncü kişi lehine sözleşme durumuna sokmaz. Zira, halen menfaati sigorta edilen bizzat sigortalının kendisidir."

55 Birgül Sopacı Öztuna, 'Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı' (2011) XXIV(15) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 15, 18.

56 Rauf Karasu, '6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi' (2016) 6(4) İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 683, 687; Bozer (n 5) 131; Kender, *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku* (n 19) 388. Bu kabul sorumluluk sigortasının üçüncü kişi yararına sözleşme olarak kurulmasına engel değildir. Örneğin sigorta ettiren A, eşi sigortalı B lehine İMMS sözleşmesi kurabilir. Ancak bu durumda üçüncü kişi konumunda olan kişi zarar gören değil, sigortalı B olacaktır.

İMMS üçüncü kişi yararına sözleşme olmadığı ve bu çerçevede zarar gören de üçüncü kişi olmadığı için zarar görenin talep hakkının kaynağı TBK'nın 129/2. maddesi değildir. Bu nedenle zarar görenin talep hakkı sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki sözleşme şartlarındaki değişiklikten etkilenmez. Zarar görenin doğrudan dava hakkı istisnai bir düzenleme olup, bu sebeple ortaya çıkan alacak hakkı doğrudan kanundan kaynaklanır⁵⁷. Diğer bir deyişle, zarar görenin talep hakkının doğumu sorumluluk sigortası sözleşmesinden tamamen bağımsızdır⁵⁸. Bu sebeple zarar gören ile sigortacı arasındaki ilişki sorumluluk sigortası sözleşmesi esaslarına tabi değildir⁵⁹.

KTK'nın 95/1. maddesinde, sigorta sözleşmesinden veya sigorta sözleşmesine ilişkin kanun hükümlerinden doğan ve tazminat yükümlülüğünün kaldırılması veya miktarının azaltılması sonucunu doğuran hallerin zarar görene karşı ileri sürülemeyeceği hüküm altına alınmıştır⁶⁰. İhtiyari sigortalarda zarar göreni koruma ihtiyacı bulunmadığı için TTK'nın sorumluluk sigortalarına ilişkin hükümlerinde KTK'nın 95/1. maddesine benzer bir düzenleme yer almamaktadır. Esasında İMMS sözleşmelerinin uygulaması açısından TTK genel kanun niteliğindeyken, KTK özel kanun niteliğindedir. Ancak TTK'da KTK'nın 95/1. maddesine aykırı bir hüküm bulunmadığı için özel kanun – genel kanun arasında bir çatışma olduğu söylenemez. Dolayısıyla KTK'nın 95/1. maddesinin İMMS'ye uygulanmasına hukuki açıdan herhangi bir engel bulunmamaktadır.

KTK'nın 95/1. maddesi nedeniyle sigortacı, sigorta sözleşmesinden bağımsız olarak, zarar görene tazminat ödemek zorunda bırakılmaktadır. Yani İMMS sigortacısının sorumluluğu ve tazminat ödeme yükümlülüğü sözleşmeden değil, doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla sorumluluk, sigorta ettirene karşı değil (kamu yararı gereği) zarar görene karşı doğmaktadır. Bu nedenle sigortacı ile sigorta ettirenin anlaşarak değer kaybı tazminatını kapsam dışını bırakmasından zarar gören etkilenmemelidir.

Değer kaybı tazminatının poliçeye koyulan özel şartla İMMS kapsamı dışında bırakılması, sigorta sözleşmesinden doğan tazminat yükümlülüğünün kaldırılması niteliğindedir. Değer kaybının belirli bir miktara kadar ya da belirli bir oranda ödenebileceğine ilişkin özel şart da tazminat miktarının azaltılmasıdır. Her iki ihtimalde de İMMS'nin genel şartlarına eklenen özel şart hukuki açıdan geçerlidir⁶¹. Ancak İMMS üçüncü kişi yararına sözleşme olmadığı, zarar görenin talep hakkı sigorta sözleşmesinden bağımsız olduğu ve KTK'nın 95/1. maddesinde açık hüküm bulunduğu için İMMS sözleşmesinden kaynaklanan defiler zarar görene karşı ileri sürülemez. Bu kapsamda İMMS sözleşmesine koyulan muafiyet klozları da zarar görene karşı ileri sürülemez⁶². Bu nedenle kanaatimizce, değer kaybı tazminatını İMMS kapsamı dışına çıkaran ya da ödenecek tazminat

57 Kemal Şenocak, 'Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı' (2009) XXV(4) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 277, 279.

58 ibid 280.

59 Elif Beyza Akkanat Öztürk, 'Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı' (2020) 11(42) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 471, 478.

60 Bu hüküm esasında İMMS için getirilmiş olmakla birlikte, KTK'nın 100. maddesinde söz konusu hükmün İMMS'de de uygulanacağı düzenlenmiştir. Bu nedenle, KTK'nın 95/1. maddesi İMMS açısından da geçerlidir.

61 Bu husus yukarıda II. numaralı başlık altında detaylıca açıklanmıştır.

62 Şenocak (n 57) 291 vd.

miktarını sınırlandıran özel şartların zarar görene karşı ileri sürülmesi mümkün değildir. Yani polisede aksi yönde özel şart bulunsada, İMMS sigortacısı zarar görenin aracında meydana gelen değer kaybını karşılamak zorundadır.

V. DEĞER KAYBI TAZMİNATINI ÖDEMEK ZORUNDA KALAN SİGORTACININ RÜCU İMKÂNI

Rücu, başkasına ait bir borcu yerine getiren kişinin mal varlığında meydana gelen kaybı gidermeye yönelik tazminat niteliğinde bir talep hakkıdır⁶³. Halefiyet ise bir hukuki ilişkide taraflardan birinin yerine üçüncü kişinin geçmesi ve bu üçüncü kişinin, yerine geçtiği kişi sıfatıyla, hukuki ilişkiye taraf olmasıdır⁶⁴. Halef olan kişi her zaman rücu hakkına sahiptir; ancak rücu hakkı olan kişi her zaman halefiyet hakkına sahip olmaz⁶⁵.

Halefiyetin varlığı için rücu hakkı olan kişinin alacaklının haklarına halef olduğunun kanunda belirtilmesi gerekir⁶⁶. TTK'nın hazırlık aşamasındaki taslak hâlinin 1481. maddesinde, sigortacının sigorta tazminatını ödedikten sonra hukuken “sigortalı” veya “zarar gören” yerine geçeceği öngörülmüştü. Ancak öğretilde, meydana gelen zarar için sigorta ettirenin başkasına karşı bir talep hakkı var ise sadece bu hakkın sigortacıya intikal edebileceği; zarar gören üçüncü kişinin talep haklarının sigortacıya intikalinden söz edilemeyeceği ileri sürülmüştür⁶⁷. Bu görüş doğrultusunda taslakta yer alan “zarar gören” ifadesi metinden çıkarılmıştır. Dolayısıyla zarar görene ödeme yapan sigortacının, ödediği zararı, zarar görenin halefi sıfatıyla sigorta ettirene rücu etmesine imkânı tanıyan bir hüküm TTK'da bulunmamaktadır.

Sigortacının zarar görene ödediği tazminatı sigorta ettirene rücu edebileceği durumlar İMMS genel şartlarının 4. maddesinde belirtilmiştir. Maddede sayılan durumların hepsinde rücu hakkının doğumu sigorta ettirenin ya da araç sürücüsünün (geçerli sürücü belgesinin olmaması, aracın alkollü içkilerin etkisi altında kullanılması ya da aracın yolcu taşımaya mahsus olmayan yerinde yolcu taşınması gibi) fiili bir hareketinden kaynaklanmaktadır. Ancak maddede “başlıca” rücu nedenleri belirtildiği için sigortacının rücu imkânı sayılan durumlarla sınırlı değildir. Nitekim KTK'nın 95/2. maddesinde,

63 Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E 2012/4-426 K 2012/639, 28.09.2012, <www.kazanci.com.tr> Erişim Tarihi 06.06.2025.

64 Ahmet Kılıçoğlu, ‘Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu’ (1974) 21(1) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 395, 397.

65 Kılıçoğlu (n 64) 397; Ekin Korkmaz, ‘Bir Kanunî Rücu Aracı Olarak Halefiyetin Türk Borçlar Hukuku ve İsviçre Borçlar Hukukunda Geçerli Olan Rücu Sistemlerindeki Yeri’ (2021) 11(1) Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi 441, 450.

66 Merih Kemal Omağ, *Türk Hukukunda Sigortacının Kanunî Halefiyeti* (2. Baskı, Vedat Kitapçılık 2011) 42; Kılıçoğlu (n 64) 397.

67 Rayegân Kender, ‘Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler’ (2005) (Özel Sayı) Sigorta Hukuku Dergisi 7, 26 vd; İlknur Uluğ, ‘Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortalı’ (2005) (Özel Sayı) Sigorta Hukuku Dergisi 197, 212. Buna karşılık öğretilde, sigortacının zarar gören üçüncü kişiye halef olmasının sadece sigorta ettirene karşı sahip olduğu savunma hakkını zarar sorumlusuna karşı ileri süremediği zorunlu sorumluluk sigortalı açısından düzenlenmesi gerektiği de ileri sürülmüştür. Bunun için bkz. Samim Ünan, ‘Türk Ticaret Kanunu Taslağı’nın – Sigorta Hukuku – Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler’ (2005) (Özel Sayı) Sigorta Hukuku Dergisi 109, 167; Fatih Ölmez, *Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü* (On İki Levha Yayınılık 2020) 37 vd.

İMMS genel şartlarının 4. maddesinde belirtilen durumlar dışında bir rücu imkânı getirilmiştir. Söz konusu hükme göre, zarar görene ödemede bulunan sigortacı, sigorta sözleşmesine göre tazminatın kaldırılmasını veya azaltılmasını sağlayabileceği oranda sigorta ettirene başvurabilir⁶⁸. Dolayısıyla poliçede kapsam dışı bırakılmasına rağmen KTK'nın 95/1. maddesi⁶⁹ gereği zarar görene değer kaybı tazminatı ödemek zorunda kalan İMMS sigortacısı, ödemek zorunda kaldığı tazminatını sigorta ettirene rücu edebilir.

Öğretide, KTK'nın 95/2. maddesinde düzenlenen rücu hakkının halefiyet ilkesinden kaynaklanmadığı, sözleşmeden ve kanundan kaynaklandığı belirtilmiştir⁷⁰. Gerçekten, KTK'nın 95/2. maddesinde sigortacının zarar görene halef olacağı belirtilmemiş; sadece sigortacının sigorta ettirene rücu imkânı olduğu düzenlenmiştir. Dolayısıyla sadece KTK'nın 95/2. maddesi dikkate alınırsa sigortacının rücu hakkının halefiyetten kaynaklanmadığı söylenebilir.

Öğretide, ZMMS sözleşmesi sona ermesine rağmen sigortacının sorumluluğunun zarar gören üçüncü kişilere karşı devam ettiği durumda, sigortacının zarar görene ödemek zorunda kalacağı tazminat için genel hükümler uyarınca aracı işletene rücu edebileceği belirtilmiştir⁷¹. Değer kaybının kapsam dışı bırakıldığı İMMS'de sigortacının zarar görene halef olma ihtimali bulunup bulunmadığının belirlenebilmesi için de TBK'nın müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümleri incelenmelidir.

TBK'nın 61. maddesinde müteselsil sorumluluğun "birlikte bir zarara sebebiyet verme" veya "aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu olma" hallerinde ortaya çıkacağı belirtilmiştir⁷². İMMS kapsamında sigortacının değer kaybı zararına sebebiyet vermesi mümkün olmayıp, değer kaybı zararından çeşitli sebeplerle sorumlu olması gündeme gelebilir.

Öğretide, sigortacının sigortalının zararını karşılama yükümlülüğünün bir tazminat yükümlülüğü olmadığı, sigortacının asli edim yükümlülüğünün zararın giderilmesi olduğu belirtilmiştir⁷³. Bu görüşe göre sigortacının sorumlu olduğu bir zarar olmadığı için sigortacı açısından TBK'nın 61. maddesi kapsamında müteselsil sorumluluktan bahsedilemez. Esasında bu düşünce tarzı, zorunlu olmayan sigortalar açısından kabul edilebilir. Ancak değer kaybı tazminatının kapsam dışı bırakıldığı İMMS'de sigortacının değer kaybı zararını karşılamak gibi bir yükümlülüğü yoktur. Dolayısıyla bu ihtimalde sigortacının sigorta ettirenin zararını karşıladığı kabul edilemez. Yine bu ihtimalde değer kaybı rizikosunun sigorta ettirenin ödediği prim içerisinde bulunduğu da söylenemez. Zira sigortacı, taraflar arasındaki sözleşmeye göre kapsam dışı bırakılan değer kaybı tazminatını sigorta

68 Esasında ZMMS açısından düzenlenen bu hüküm KTK'nın 100. maddesi uyarınca İMMS'ye de aynen uygulanır.

69 TTK'nın 1484/1. maddesinde sigortalıya karşı ifa borcundan tamamen veya kısmen kurtulan sigortacının ifa borcunun, zarar gören bakımından zorunlu sigorta miktarına kadar devam edeceği hüküm altına alınmıştır. Ancak İMMS zorunlu bir sigorta olmadığı için TTK'nın 1484/1. maddesinin uygulanması söz konusu olmaz.

70 Zekeriya Yılmaz, *Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları* (3. Baskı, Adalet Yayınevi 2014) 1315; Işıl Ulaş, *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku* (8. Baskı, Turhan Kitapevi 2012) 856; Misili (n 7) 583.

71 Omağ (n 66) 103.

72 TBK m. 61: "Birden çok kişi birlikte bir zarara sebebiyet verdikleri veya aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu oldukları takdirde, haklarında müteselsil sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanır."

73 Ekin Korkmaz, *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet* (On İki Levha Yayıncılık 2021) 486.

ettirenden geri alacağını düşünerek hareket etmekte ve primi buna göre belirlemektedir⁷⁴. Ancak KTK'nın 95/1. maddesinin emredici hükmü nedeniyle sigortacı, zarar görene tazminat ödemek zorunda bırakılmaktadır. Yani İMMS sigortacısının sorumluluğu ve tazminat ödeme yükümlülüğü sözleşmeden değil, doğrudan kanundan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla sigorta ettirene karşı değil, (kamu yararı gereği) zarar görene karşı doğmaktadır. Bu nedenle İMMS sigortacısının tazminat yükümlülüğünün olmadığı ya da sorumlu olduğu bir zarar bulunmadığı söylenemez. Zarardan sorumlu sigorta ettiren ve onun sorumluluk sigortacısı aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu olan kişi konumunda oldukları için zarar gören üçüncü kişiye karşı TBK'nın 61. maddesi uyarınca müteselsil olarak sorumludurlar⁷⁵.

TBK'nın 62/2. maddesinde, müteselsil sorumlulardan birinin kendi payına düşenden fazla tazminat ödemesi halinde diğer müteselsil sorumlulara karşı zarar görenin haklarına halef olacağı düzenlenmiştir. Hükümde geçen müteselsil sorumlu kişi, haksız fiili bizzat işleyen olabileceği gibi bizzat işlemese de bu fiilin neden olduğu zarardan sorumlu olan kişi de olabilir. Değer kaybı tazminatının kapsam dışı bırakıldığı İMMS'de de sigortacı, KTK'nın 95/1. maddesinden dolayı değer kaybı zararından sigorta ettirenle birlikte sorumlu olmakta ve zarar görene tazminat ödemek zorunda bırakılmaktadır⁷⁶. Dolayısıyla sigortacı, zarar görene ödediği değer kaybı bedelini TBK'nın 62/2. maddesi çerçevesinde sigorta ettirene rücu edebilir⁷⁷. TBK'nın 62/2. maddesi kapsamında rücu hakkını kullanan kişi zarar görenin haklarına halef olur. Bu nedenle kanaatimizce, değer kaybı tazminatını ödeyen İMMS sigortacısı, ödediği bedeli, TTK⁷⁸ ya da KTK kapsamında olmasa da TBK'nın 62/2. maddesi kapsamında⁷⁹ zarar görenin halefi sıfatıyla sigorta ettirene rücu edebilir⁸⁰.

74 Halefiyet ilkesinin de sigorta primlerinin daha düşük belirlenmesini sağladığı hakkında bkz. Omağ (n 66) 47.

75 Samim Ünan ve Başak Baysal, 'Trafik Kazası Sebebiyle Destekten Yoksun Kalanların Araç İşletenin Sorumluluk Sigortacısına Yöneltiltiği İstemlerle İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi' (2013) XXVI Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler – Tartışmalar 99, 118; Kayıhan (n 4) 256.

76 İMMS genel şartlarının 4. maddesinde belirtilen durumlar incelendiğinde meydana gelen trafik kazasında, sigortacının sigortalıyı sorumlu tutma (kast, ehliyetsizlik vb.) imkânının söz konusu olduğu görülmektedir. Oysa değer kaybının kapsam dışı bırakıldığı İMMS'de sigortacı ile sigorta ettiren tazminatın ödenmemesi konusunda anlaşmaktadır.

77 Öğretide, bu durumun zorunlu sorumluluk sigortalılarından söz konusu olabileceği ileri sürülmüştür. Bkz. Ünan, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt II* (n 16) 364; Birgül Sopacı Öztuna, 'Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi' (2012) XXVIII(3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 117, 141; Birgül Sopacı Öztuna, '6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü' (2012) 18(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 699, 713; İlknur Uluğ Cicim, 'Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m. 1476, 1479, 1480, 1481)' (2013) 3(2) Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 11, 21.

78 Sorumluluğu sigorta ile teminat altına alınan kişi dışında aynı zarardan başka kimselerin de "müştereke ve müteselsilen" sorumlu tutulmaları halinde TTK'da düzenlenen halefiyet ilkesinin uygulanabileceği hakkında bkz. Omağ (n 66) 100. Ancak yazar eserinde, sigorta ettirenle birlikte (sigortacı dışında) bir başka kimsenin sorumlu olduğu ihtimalleri örnek olarak göstermiştir. Dolayısıyla yazar, sigortacının sigorta ettirenin halefi sıfatıyla aynı zarardan sorumlu olan bir başka kişiye rücu edebileceğini kastetmektedir.

79 Türk hukukunda halefiyet için kanuni düzenleme gerekir. Yorum yoluyla halefiyet hali oluşturulması mümkün değildir. Bkz. Omağ (n 66) 42. İMMS sigortacısının zarar görenin halefi olduğunu kabul edebilmek için gerekli olan kanuni düzenleme TBK'nın 62/2. maddesidir.

80 TTK'nın hazırlık aşamasındaki taslak hâlinin 1481. maddesinden zarar gören ifadesi çıkarıldığı için kanun koyucunun sigortacının zarar görene halef olmasını istemediği ileri sürülebilir. Ancak değer kaybının kapsam dışı bırakıldığı İMMS'de sigortacı, zarar görene (sözleşmeye göre ödememesi gerekse de) tazminat ödemek zorunda bırakılmaktadır.

TBK'nın 62/2. maddesi kapsamında zarar görene karşı borcun tamamından sorumlu olan müteselsil borçluların her birinin, iç ilişkide bu tazminatın ne kadarından sorumlu olduğunu esasında hâkim belirler. Ancak İMMS açısından poliçede yer alan özel şarta göre hareket edilmelidir. Poliçede yer alan özel şartta, değer kaybının belirli bir miktara kadar ya da belirli bir oranda ödenebileceğine kararlaştırılmışsa, sigortacı ancak belirlenen miktarı aşan kısmı rücu edebilir. Değer kaybının hiç ödenmeyeceği kararlaştırılmışsa, sigortacı ödediği bedelin tamamını rücu edebilir. Ayrıca sigortacı ancak gerçek bir zarara ilişkin olarak yaptığı ödeme miktarınca halefiyet hakkını kullanarak sigorta ettirene karşı talep hakkını kullanabilir. Diğer bir deyişle sigortacı, zarar görene gerçek zarardan daha fazla değer kaybı tazminatı ödemiş olsa dahi, ödenen tazminatın gerçek zararı aşan kısmı için sigorta ettirene başvuramaz⁸¹. Bu nedenle zarar görenin talep ettiği değer kaybı bedelini ödeyen sigortacının açacağı rücu davasında, sigorta ettirenin değer kaybı bedeline itiraz etmesi mümkündür⁸².

Zarar görenin halefi olan sigortacı, fiilen zarar görenin yerine geçmez. Bu nedenle sigorta ettiren rücu davasında, sigortacının sözleşmeden kaynaklanan herhangi bir yükümlülüğünü yerine getirmediğini savunmasında bulunabilir. Dolayısıyla İMMS poliçesinde değer kaybının kapsam dışına çıkarıldığına ilişkin bir şart bulunsan bile sigorta ettiren, sigortacının bu şarta ilişkin aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmediğini ileri sürebilir⁸³. Bu iddia karşısında sigortacının, zarar görenin halefi olarak hareket ettiği ve zarar görenin sözleşmenin tarafı olmadığı savunmasında bulunarak ödeme yapmaktan kaçınması mümkün değildir.

SONUÇ

Uygulamada, İMMS kapsamında yer alan değer kaybı tazminatının poliçeye koyulan özel bir şartla teminat dışında bırakıldığı görülmektedir. Değer kaybı tazminatının ödenmeyeceğine ilişkin özel şartın poliçeye eklenmesi ile genel şartlarda düzenlenen bir hüküm değiştirilmiş olmaz. Eklenen özel şart, genel şartlarda düzenlenen bir hükme de aykırı değildir. Dolayısıyla söz konusu özel şartın eklenmesi halinde İMMS genel şartlarının 18. maddesine aykırı davranılmış olunmaz. Bu nedenle kanaatimizce, poliçeye özel şart konularak değer kaybı tazminatının İMMS kapsamı dışına çıkarılması mümkündür.

İMMS sözleşmesinin kurulması sırasında sigortacı, sigorta ettireni değer kaybı tazminatının sigorta koruması kapsamı dışına çıkarıldığı hakkında aydınlatmakla yükümlüdür. Sigortacı aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemişse, TTK'nın 1423/1. maddesi uyarınca sigorta ettiren on dört gün içerisinde itiraz edebilecektir. Kanaatimizce, sigorta ettirenin itiraz etmemiş olması sigortacının

Esasında bu durum hakkaniyete aykırıdır. Kamu yararı düşünülerek sigortacının aleyhine düzenlenen bu durumun, sigortacının TBK'nın 62/2. maddesi çerçevesinde zarar görene halef olmasıyla dengelenebileceğini düşünmekteyiz.

81 Hasarın sigorta teminatı dışında kaldığı durumlarda sigortacının TTK'nın 1472. veya 1481. maddelerine de başvuramayacağı hakkında bkz. Omağ (n 66) 86.

82 Bu durumda değer kaybı bedelinin doğru belirlenmesi mahkeme ve bilirkişinin görevindedir.

83 Sigortacının aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmemesi ihtimali yukarıda III. numaralı başlık altında detaylıca açıklanmıştır.

aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirdiği anlamına gelmez ve sigorta ettirenin sigortacıya karşı ileri sürebileceği haklarını etkilemez.

Sigortacı aydınlatma yükümlülüğünü yerine getirmezse, sigorta ettiren SSBİY'in 7. maddesi kapsamında sigorta sözleşmesini feshedip varsa uğradığı zararların tazminini talep edebilir. Bu hüküm esas alınarak kanaatimizce sigorta ettiren, zarar görene ödemek zorunda kaldığı değer kaybı tazminatını SSBİY'in 7. maddesi kapsamında sigortacıdan isteyebilir.

Zarar görenin talep hakkı sigorta sözleşmesinden bağımsız olduğu ve KTK'nın 95/1. maddesinde açık hüküm bulunduğu için İMS sözleşmesine koyulan muafiyet klotları zarar görene karşı ileri sürülemez. Bu kapsamda, değer kaybı tazminatını İMS kapsamı dışına çıkaran ya da ödenecek tazminat miktarını sınırlandıran özel şartların zarar görene karşı ileri sürülmesinin mümkün olmadığını düşünmekteyiz.

Sigortacı, KTK'nın 95/1. maddesi kapsamında zarar görene ödemek zorunda kaldığı tazminatı KTK'nın 95/2. maddesi uyarınca sigorta ettirene rücu edebilecektir. Zarardan sorumlu sigorta ettiren ve onun sorumluluk sigortacısı aynı zarardan çeşitli sebeplerden dolayı sorumlu olan kişi konumunda oldukları için zarar gören üçüncü kişiye karşı TBK'nın 61. maddesi uyarınca müteselsil olarak sorumludurlar. Bu nedenle sigortacı, ödediği bedeli TBK'nın 62/2. maddesi çerçevesinde sigorta ettirene rücu edebilmelidir. Bundan dolayı, sigortacının sigorta ettirene rücu hakkının halefiyetten kaynaklandığının kabul edilmesi gerektiğini düşünmekteyiz.

KAYNAKÇA

- Akkanat Öztürk EB, 'Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı' (2020) 11(42) Türkiye Adalet Akademisi Dergisi 471-479.
- Antalya OG, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt: V/1,1* (2. Baskı, Seçkin Yayıncılık 2019).
- Aral Eldeleklioğlu İ, '6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ve Sigortacılık Mevzuatı Uyarınca Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü' (2012) 18(1) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 383-403.
- Bahtiyar M, 'Sigorta Poliçesi Genel Koşulları' (1997) XIX(2) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 89-108.
- Aydın S, *Sigorta Ettirenin Sözleşme Öncesi Beyan Yükümlülüğünün İhlali ve İhlal Halinde Sigortacının Hakları* (Seçkin Yayıncılık 2018).
- Avcı Z, 'Sigorta Sözleşmesinde Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü' (2019) 14(155) Terazi Hukuk Dergisi 1338-1351.
- Balcı E, Tokbaş H ve Demirağ İ, *Sorularla Araç Değer Kaybı* (Aristo Yayınevi 2017).
- Balke R, Just O, Reisert G and Schulz-Merkel P, *Regulierung von Verkehrsunfällen* (2. Edition, Nomos Verlagsgesellschaft 2021).
- Bozer A, *Sigorta Hukuku Genel Hükümler-Bazı Sigorta Türleri* (2. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını 2009).
- Can M, *Türk Özel Sigorta Hukuku Ders Kitabı Cilt I* (Adalet Yayınevi 2018).
- Çeker M, *6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Sigorta Hukuku* (25. Baskı, Karahan Kitapevi 2021).
- Çelik A, *Trafik Kazalarında Tazminat ve Sigorta Hukuk ve Ceza Sorumluluğu* (3. Baskı, Seçkin Yayınları 2021).

- Çorbacıoğlu Aydoğmuş E, *Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Kapsamında Değer Kaybının Tespiti*, (Yetkin Yayıncılık 2023).
- Deak F, 'Compulsory Liability Insurance Under The Biritish Road Traffic Acts of 1930 and 1934' (1936) 3(4) *Law and Contemporary Problems* 565-570.
- Dolar NF, *Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü (TTK m. 1423)* (Seçkin Yayıncılık 2023).
- Durgut R ve Bulut EH, 'Karar İncelemesi: Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğe Aykırılığın Sonuçları' (2020) 2(6) *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi* 337-358.
- Düzgün ÜA, 'Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortasında (Trafik Sigortası) Zarar Kavramı ve Sigortacının Rücu Hakkı' (2013) 29(3) *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi* 189-216.
- Er S, *Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü* (Adalet Yayınevi 2023).
- Er S, 'Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Etmesi Halinde Sigorta Ettirenin İtiraz Hakkı' (2022) XXVI(3) *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 507-556.
- Eren F, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (26. Baskı, Yetkin Yayınları 2021).
- Kaner İD, *Sigorta Hukuku* (4. Baskı, Filiz Kitapevi 2021).
- Kara H, *Sigorta Hukuku* (2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2021).
- Karasu R, '6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun Sorumluluk Sigortalarına İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi' (2016) 6(4) *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 683-706.
- Karasu R, *Yargıtay ve Sigorta Tahkimi İtiraz Hakem Heyeti Kararları Işığında Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası (Trafik Sigortası)* (Yetkin Yayınları 2016).
- Kaşak FE, *Sözleşme Özgürlüğünün Sınırı Olarak Kanunun Emredici Hükümlerine Aykırılık* (2. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2021).
- Kayhan Ş, 'Zorunlu Mali Mesuliyet Sigortasında (ZMMS = Trafik Sigortası) Sigorta Ettirenin Kendi Tam Kusuru ile Vefatı Halinde Mirasçılarının Üçüncü Kişi Sıfatıyla Müteveffanın Sigortacısına Başvurmaları Durumuna İlişkin Hukuki Düşünceler' (2016) 22(1) *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi* 251-263.
- Kender R, 'Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın Sigorta Hukukuna İlişkin Hükümleri Hakkında Düşünceler' (2005) (Özel Sayı) *Sigorta Hukuku Dergisi* 7-28.
- Kender R, *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku* (16. Baskı, On İki Levha Yayıncılık 2018).
- Kılıçoğlu A, 'Özel ve Sosyal Sigortalarda Halefiyet ve Rücu' (1974) 21(1) *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 395-446.
- Korkmaz E, 'Bir Kanunî Rücu Aracı Olarak Halefiyetin Türk Borçlar Hukuku ve İsviçre Borçlar Hukukunda Geçerli Olan Rücu Sistemlerindeki Yeri' (2021) 11(1) *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi* 441-515.
- Ekin Korkmaz, *Türk Borçlar Hukukunda Halefiyet* (On İki Levha Yayıncılık 2021).
- Memiş T, *Sigorta Sözleşmesi Şartlarının Yargısal Denetimi* (On İki Levha Yayıncılık 2016).
- Misili S, 'Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları Uyarınca Sigortacının Sigorta Ettirene Rücu Davası' (2017) (133) *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 577-648.
- Nomer H, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler* (18. Baskı, Beta Yayınevi 2021).
- Oğuzman K ve Öz T, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 2* (14. Baskı, Vedat Kitapçılık 2018).
- Omağ, MK, *Türk Hukukunda Sigortacının Kanuni Halefiyeti* (2. Baskı, Vedat Kitapçılık 2011).
- Ölmez F, *Sigortalının, Sigortacının Halefiyet Hakkını İhlal Etmeme Yükümlülüğü* (On İki Levha Yayıncılık 2020).
- Öztürk SH, 'Karayolları Zorunlu Mali Sorumluluk (Trafik) Sigortası' iç Mustafa Topaloğlu ve Mutlu Dinç (edr), *Sigorta Davaları* (Seçkin Yayınları 2022) 1035-1257.

- Özdamar M, '6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu Bağlamında Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğünü İhlal Eden Sigortacıya Uygulanacak Yaptırım Sorunu' (2013) LXXXI(2) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası 347-360.
- Özdamar M, *Sigortacının Sözleşme Öncesi Aydınlatma Yükümlülüğü* (Yetkin Yayınları 2009).
- Selim A, 'Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğü ve Yükümlülüğün İhlali Hâlinde Sigorta Ettirenin Sahip Olduğu Haklar' (2020) 15(165) Terazi Hukuk Dergisi 1048-1055.
- Sopacı Öztuna B, '6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 1484. Maddesine Göre Zorunlu Sorumluluk Sigortasında Sigortacının Zarar Görene Karşı İfa Yükümlülüğü' (2012) 18(2) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 699-723.
- Sopacı Öztuna B, 'Türk ve Alman Hukukunda Yeni Düzenlemeler Işığında Sorumluluk Sigortasında Doğrudan Talep Hakkı' (2011) XXIV(15) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 15-50.
- Sopacı Öztuna B, 'Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Sigortacının Kanuni Halefiyetine İlişkin Düzenlemelerinin Alman Sigorta Sözleşmeleri Kanunu'ndaki Düzenlemelerle Birlikte Değerlendirilmesi' (2012) XXVIII(3) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 117-152.
- Şenocak K, 'Karayolları Trafik Kanunu'na Göre Mağdurun Doğrudan Doğruya Sigortacı Karşısındaki Alacak Hakkı' (2009) XXV(4) Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi 277-294.
- Uluğ Cicim İ, 'Sorumluluk Sigortasında Sigortacının, Sigortacıya Yöneltilen Tazminat Talebine İlişkin Yükümlülük, Hak ve Yetkileri (TTK m. 1476, 1479, 1480, 1481)' (2013) 3(2) Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 11-23.
- Uluğ İ, 'Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Zarar Sigortaları' (2005) (Özel Sayı) Sigorta Hukuku Dergisi 197-214.
- Ulaş I, *Uygulamalı Zarar Sigortaları Hukuku* (8. Baskı, Turhan Kitapevi 2012).
- Ünan S, *Sigorta Tüketici Hukuku* (On İki Levha Yayıncılık 2016).
- Ünan S, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt I* (On İki Levha Yayıncılık 2016).
- Ünan S, *Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt II* (On İki Levha Yayıncılık 2016).
- Ünan S, 'Türk Ticaret Kanunu Taslağı'nın – Sigorta Hukuku – Başlıklı Altıncı Kitabı Hakkında Düşünceler' (2005) (Özel Sayı) Sigorta Hukuku Dergisi 109-196.
- Ünan S ve Baysal B, 'Trafik Kazası Sebebiyle Destekten Yoksun Kalanların Araç İşletenin Sorumluluk Sigortacısına Yöneltiltiği İstemlerle İlgili Yargıtay Kararlarının Değerlendirilmesi' (2013) XXVI Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler – Tartışmalar 99-131.
- Yazıcıoğlu E ve Şeker Öğüz Z, *Sigorta Hukuku* (3. Baskı, Filiz Kitapevi 2020).
- Yeşilova Aras E, *Sorumluluk Sigortalarında Zarar Görenin Doğrudan Dava Hakkı (TTK m. 1478)* (Yetkin Yayınları 2013).
- Yetiş Şamlı K, 'Sigortacının Aydınlatma Yükümlülüğünü Düzenleyen TTK m. 1423 Hükmüne İlişkin Bazı Değerlendirmeler' (2016) 3(22) Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 2977-3004.
- Yılmaz Z, *Trafik Kazaları ve Taşımacılıktan Doğan Hukuki Sorumluluk, Tazminat, Sigorta ve Rücu Davaları* (3. Baskı, Adalet Yayınevi 2014).